© MARCEL BEKKEN

MEER MELK, MEER MEST

Een strenge mestwetgeving, dure kunstmest en groeiende veestapels plaatsen het mestvraagstuk bij heel wat melkveehouders hoog op de agenda. De opgelegde beperkingen vragen een doordacht mestmanagement om de technische en economische cijfers optimaal te houden. – *Matthieu Frijlink, landbouwconsulent Boerenbond*

Kwaliteitsvol ruwvoer blijft de basis van een rendabele melkproductie. Zeker bij lage melk- en hoge krachtvoerprijzen. De hoge sojaprijs zet het belang van voldoende eiwit in de eigen graskuil nu nog eens extra in de verf. Een te laag gehalte ruw eiwit dient immers gecorrigeerd te worden met dure eiwitkern. De graskuil voor het winterrantsoen bevat bij voorkeur zo'n 20% ruw eiwit (RE). Als het RE-gehalte 2% lager ligt, betekent dit een vermindering van het beschikbare RE met 100 g per koe per dag (aan 5 kg DS graskuil per koe per dag). Om dit te corrigeren, moet 227 g eiwitkern (44%) extra aan het rantsoen worden toegevoegd. Dit betekent een meerkost van 9 eurocent per koe per dag. Per winterperiode (200 dagen) gaat het om een meerkost van 1800 euro voor 100 koeien. Naarmate er minder RE in de kuil aanwezig is, loopt de kost evenredig op: 900 euro per procent RE onder 20%. Om met een graskuil van 15% RE dezelfde inhoud te verkrijgen als met een graskuil met 20% RE zal je dus voor 4500 euro extra eiwitkern moeten toevoegen (voor 100 koeien gedurende 200 dagen). Voldoende bemesten vóór de eerste snede is dus zeker nodig. Ook op tijd maaien zorgt voor een voldoende hoog percentage RE. Als de eerste snede laat gemaaid werd, zoals dit jaar, kan je verwachten dat er minder RE per kg DS aanwezig zal zijn. Het samenvoegen met een vroeg gemaaide tweede snede is hierbij een mogelijkheid om dit toch deels te corrigeren.

Derogatie

Derogatie laat je als rundveehouder toe om op maïspercelen 80 kg N uit dierlijke mest meer te bemesten. Er moet wel een snede gras of snijrogge geoogst worden vóór de maïs. Je kan dus meer mest kwijt op eigen grond en er is meer ruwvoeder beschikbaar voor het vee. Maar het gras is doorgaans van mindere kwaliteit dan weidegras. Mogelijk heb je een lagere maïsopbrengst en op sommige bedrijven kan een overschot aan gras ontstaan. Ook het extra werk mag je niet onderschatten. De kostprijs van een snede gras bedraagt gemiddeld 300 euro. De uitgespaarde mestafzet (17 ton rundermengmest per ha) levert 85 euro of 204 euro op (burenregeling tegen 5 euro/ton of langeafstandstransporten (LAT) tegen 12 euro/ton). Als

> Een snede gras vooraf mag geen excuus zijn om de maïs veel later in te zaaien.

het gras nuttig gebruikt kan worden in het rantsoen heeft dit een waarde van 435 euro per ha (2,5 ton DS met een voederwaarde van 173 euro per ton). Zo brengt de snede gras voor de maïs 220 of 340 euro/ha op (voederwaarde en uitgespaarde mestafzet verminderd met de teeltkosten). De opbrengst van de maïs zal doorgaans wel lager liggen, bijvoorbeeld door een later zaaitijdstip. Als de opbrengst 10% lager ligt, betekent dit een verlies van 245 euro/ha (1,4 ton DS met

Copyright Boerenbond

een voederwaarde van 176 euro/ton DS). De winst van een extra snede gras gaat dus al snel verloren aan een lagere opbrengst van de maïs die erop volgt. Het is bijgevolg heel belangrijk dat het opbrengstverlies van de maïs beperkt gehouden wordt. Op tijd zaaien is cruciaal en de snede gras mag geen excuus zijn om de maïs veel later in te zaaien. Aangezien de voederwaarde van een snede snijrogge een stuk lager ligt (2,8 ton DS tegen 85 euro/ton DS) zal het verlies in maïsopbrengst snel groter worden dan de winst van een snede snijrogge en de uitgespaarde mestafzet. Het is ook duidelijk dat valorisatie van de voorvrucht in het rantsoen nodig is om derogatie de moeite waard te maken. Houd bovendien ook rekening met de extra administratie en kosten voor bodemanalyses als je derogatie overweegt.

Nuttig inzetten van dierlijke mest

Hoewel de mestwetgeving het uitrijden van mengmest toelaat tot eind augustus is het milieukundig en teelttechnisch beter om meststoffen die trager vrijkomen vooral in het voorjaar te gebruiken. Beperkte opslagruimte is echter vaak de reden waarom men op het eind van het bemestingsseizoen snel nog wat mest moet wegwerken.
Investeren in meer mestopslagruimte is een dure aangelegenheid. Toch kan een betere benutting van de eigen mest deze investering vaak verantwoorden. Door het gebruik van eigen dierlijke mest in het voorjaar zal er minder behoefte zijn aan dure kunstmest. Tabel 1 geeft de waarde van een ton rundermengmest weer. De NPK-waarde bedraagt 9,1 euro/ton. Als je de mest in het voorjaar dus nuttig kan aanwenden door te investeren in mestopslag kan deze waarde gehanteerd worden om de terugverdientijd van de investering te berekenen. In tabel 2 wordt aangegeven dat de investering in een mestzak of mestsilo op een vijftal jaar is terugverdiend. Met 12 jaar ligt de terugverdientijd van een mestkelder een stuk hoger, maar nog steeds ruim binnen de verwachte levensduur. Investeren in extra mestopslag valt dus zeker te overwegen als hierdoor de mest in het voorjaar nuttig kan gebruikt worden. De stijgende prijzen voor kunstmest zijn eveneens een goede reden om de benutting van eigen dierlijke mest te optimaliseren. Ook de lagere kans op een overschrijding van het nitraatresidu in het najaar is een belangrijk pluspunt.

Uitbreiding betekent meer mest

Met het wegvallen van het melkquotum en de verdere optimalisatie van de melkveebedrijven botsen meer en meer melkveehouders tegen de grens van de eigen mestafzetruimte. Het mestoverschot moet weggewerkt worden via burenregeling, LAT of verwerking. Dit betekent een aanzienlijke kost waar je rekening mee moet houden bij het plannen van een uitbreiding. Uitbreiden met één koe en bijbehorend jongvee zorgt voor 35 tot 40 ton mengmest die geplaatst moet worden. Met een burenregeling valt deze kost nog redelijk mee, maar LAT en verwerking – met een gemiddelde kost van respectievelijk 12 en 20 euro/ton – zorgen ervoor dat er een grote hap uit het arbeidsinkomen per koe wordt genomen. Zeker in combinatie met grote investeringen kan dit ertoe leiden dat de extra geproduceerde liters melk weinig of niets aan het gezinsinkomen toevoegen. Kiest men er toch voor om meer koeien te houden, dan kan men de vraag stellen of extra grond pachten of kopen een optie is om te voorzien in het nodige ruwvoer en mestafzetruimte. Het alternatief, ruwvoer kopen en mest betaald afzetten, is duur en ook minder aantrekkelijk door de grotere afhankelijkheid van de (volatiele) markten. Ruwvoer aankopen kan tegen gemiddeld 2100 euro/ha. Hierin zit een snede gras van 300 euro/ha (200 euro teeltkosten en 100 euro loonwerk) en maïs van 1800 euro/ha (1500 euro teeltkosten en 300 euro loonwerk). Er moet bovendien 52 ton mengmest afgezet worden die op 1 ha gras-maïs met derogatie gevoerd zou kunnen worden. Dit kost nog eens 260 euro in burenregeling of 625 euro via LAT. De totale kostprijs komt hiermee op respectievelijk 2360 of 2725 euro per hectare. Merk op dat je tegen een saldo van 20 cent/l hiervoor al 11.800 of 13.625 l melk/ha moet melken om uit de kosten te komen!
Zelf grond pachten en bewerken komt gelukkig iets goedkoper uit. De teeltkosten gras-maïs bedragen 1150 euro/ha. Daarbovenop komt nog de pachtprijs. Hoewel die in deze situatie sterk kan oplopen, is duidelijk dat zelfs met een hoge pachtprijs deze methode een stuk goedkoper uitkomt. Toch moet je ook hier zorgen voor een voldoende hoge melkproductie per hectare. Met een pacht van 600 euro/ha is toch al een productie van 8750 l/ha nodig om uit de kosten te komen (tegen een saldo van 20 cent/l).
Grond kopen is in deze afweging een andere mogelijkheid. Uiteraard is grond kopen met beschikbaar kapitaal als investering op lange termijn vaak een verstandige belegging. Toch zal je in een situatie van uitbreiding doorgaans kapitaal moeten lenen om deze grond aan te kopen.

Tabel 1 Waarde van rundermengmest *- Bron: Boerenbond en Aveve*

Mineraal	Gehalte (kg/ton)	Prijs (euro)	Werkingscoëfficiënt	Waarde (euro/ton)
N	4,8	1,1	60	3,2
P	1,4	1,0	100	1,4
K	4,5	1,0	100	4,5
Eff. Org. stof	30,0	0,18	100	5,4
Totaal				14,5
Totaal NPK				9,1

Tabel 2 Terugverdientijd van verschillende soorten mestopslag *- Bron: SBB*

Kostprijs (euro/m³)	Mestkelder	Mestsilo	Mestzak
Investeringskost	85	45	35
Intrest (15 jaar, 4%)	25	13	10
Totaal	110	58	45
Mestwaarde NPK	9,1	9,1	9,1
Terugverdientijd (jaar)	12	6	5

Tabel 3 Rentabiliteit per 100 l (inclusief jongvee) in functie van intensiteit *- Bron: Boerenbond*

Euro/100 l	< 12.700 l/ha	12.700 – 17.000 l/ha	> 17.000 l/ha
Opbrengst	40,2	39,6	39,1
Variabele kosten	18,4	18,9	20,1
Vaste kosten	10,2	10,6	10,2
Saldo	21,8	20,7	19,0
Arbeidskosten	11,5	10,1	8,8

Copyright Boerenbond

Hierbij weegt de aflossing van de schuld rechtstreeks op de bedrijfsrentabiliteit en het gezinsinkomen, waardoor men wel moet rekenen met de effectieve jaarlasten, ongeacht de restwaarde van de grond. Koopt men grond aan de prijs van 25.000 euro/ha met geleend kapitaal (20 jaar tegen 4%), dan komt de gemiddelde kost per jaar op 1750 euro. Hierbij komen de teeltkosten van een snede gras en maïs (1150 euro/ha), waardoor direct duidelijk wordt dat op deze manier de kosten nog hoger worden dan het aankopen van ruwvoer en het betaald afzetten van mest.

Kostprijs van intensiteit

Een opdeling van een honderdtal melkveebedrijven uit de boekhoudingen van Boerenbond volgens intensiteit (l melkproductie/ha) leverde enkele interessante inzichten op. Zo produceerde de meest intensieve groep meer dan 17.000 l melk/ha ruwvoer. Men deed dit gemiddeld met meer koeien (91 bij een gemiddelde van 80) en een hogere melkproductie per koe (8964 l/koe bij een gemiddelde van 8566 l/koe). Per grootvee-eenheid (GVE) hadden deze bedrijven een ruwvoerareaal van 0,36 ha (ten opzichte van 0,42 ha gemiddeld).
Per 100 l melkproductie (inclusief jongvee) lag de opbrengst iets lager (tabel 3, p. 19). Dit kwam vooral door de lagere vet- en eiwitgehaltes (hogere productie per koe). Verder viel vooral de hogere variabele kost op. Een verdere opdeling toonde aan dat de verschillen veroorzaakt werden door een hogere krachtvoerkost (inclusief bijproducten) en een hogere milieukost (betaalde mestafzet). De variabele ruwvoerkost lag op het gemiddelde, ondanks de duidelijk lagere oppervlakte ruwvoer per koe. Dit was het gevolg van de hogere variabele kosten (meststoffen, loonwerk) die bij een intensieve graslanduitbating horen.
Het rantsoen van de intensieve bedrijven bestond uit meer aangekochte producten. Vooral bijproducten (draf, perspulp), maar ook ruwvoer (120 euro per GVE). Samengesteld krachtvoer, soja en eiwitkern werden in gemiddelde hoeveelheden gebruikt.
De intensieve bedrijven hadden een gemiddelde mestafzetkost van 4500 euro per jaar. Ze baatten hun beschikbare ruwvoeroppervlakte intensief uit en kochten ruwvoer aan of compenseerden met bijproducten. Dit leidde tot een saldodaling van 1,5 euro/100 l melkproductie (inclusief jongvee) ten opzichte van het gemiddelde. Daar stond wel een duidelijk hogere productie per hectare en per bedrijf tegenover. Intensief werken heeft dus een prijs. Als melkveehouder kan je dus maar beter je huiswerk maken alvorens grote uitbreidingen te doen. ■

Copyright